

מערך שיעור

הגעגועים של העם היהודי לארץ ישראל לאורך הדורות

עוגני השיעור

שכבת גיל: כיתה ד'

ציר מוביל: מחלום להגשמה – מקימים מדינה

רעיון מרכזי: סיפור הקמת מדינת ישראל הוא בסיס לחיזוק תחושת השייכות של העם לארצו, אהבת הארץ וערכיה

נושא: המדינה שלי – בין חלום להגשמה

מיומנויות:

- **אוריינות לשונית** – הבעה בכתב ובעל פה, הצגה בפני הכיתה
- **חשיבה יצירתית** – חיבור שיר (פיוט) וציור תמונה בעקבות טקסט
- **אוריינות מרחבית** – הפקת מידע ממפה

ערכים: מחויבות לערכי המורשת והזהות התרבותית

זיכרון היסטורי, שייכות, תקווה, נאמנות למורשת

בין-תחומיות: גאוגרפיה, ספרות (שירה), תנ"ך, אומנות

מערך השיעור

פתיחה

מטרה: חשיפה לביטויים של געגועים לארץ ישראל באמצעות תצלומים ותמונות של אומנים.

מה עושים?

- מקרינים תמונות מהשנים האחרונות, שעוסקות בעלייה וברצון לעלות לארץ ישראל.
- שואלים את התלמידים: מה אתם רואים בתמונה? איך זה גורם לכם להרגיש? מה אתם יודעים על האנשים בתמונה? האם אלה יכולים להיות בני המשפחה שלכם? חלק מתלמידי בית הספר ובני משפחותיהם?

מה צריך?

[עולים מאתיופיה](#)
[עולים מארצות צפון אמריקה](#)
[עולים מצרפת](#)

טבלה

ג. משימת כתיבה בפסקה קצרה: אני נולדתי בארץ אחרת (לא בישראל) ואני ומשפחתי רוצים לעלות לארץ ישראל, הרגשות שלי... החששות שלי... מה

ד. אני רוצה לדעת לקראת העלייה לארץ... (אם יהיה לי זמן לייצר כרטיס לכתיבה...).

ה. התלמידים משתפים את מה שכתבו. המורה מסכמת על הלוח בטבלה את הרגשות ואת החששות.

למידה פעילה

מטרה: כתיבת יומן מסע לירושלים

מה עושים?

יומן המסע לירושלים

אנו יוצאים למסע בזמן בעקבות יהודים שהתגעגעו לירושלים.
בכל תחנה נכתוב, נצייר ונחשוב - כאילו אנחנו חלק מהם.

מה צריך?

דף יומן מסע -
צידה לדרך
(נספחים)
פירוט תחנות -
צידה לדרך
(נספחים)

עיבוד וסיכום

מטרה: סיום המסע

מה עושים?

נכתוב משפט אחד שמסכם את מה שלמדנו:
"הבנתי שירושלים הייתה חשובה ליהודים בכל דור, כי..."

מה צריך?

- התלמידים יציירו בעקבות יומן המסע את מפת הנדודים עד להגעה לארץ ישראל ולירושלים, וימתחו קו מכל מקום חדש שגילו לארץ ישראל.
- המפה תשמש אותם בהמשך לסימון מקום עלייתם של בני משפחתם, שכניהם ועוד.

תחנות

תחנה 1: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה"

מקור: בסוף ההגדה של פסח שרים את השיר "לשנה הבאה בירושלים הבנויה" וכן בתפילת נעילה שהיא התפילה המסיימת את צום יום הכיפורים.
בכל שנה יהודים בכל העולם אמרו את המשפט הזה כדי להביע תקווה להגיע לירושלים.

משימה בכרטיס התחנה:

1. כתבו בכתב ידכם את המשפט: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה!"
2. ציירו על גבי כרטיס המסע כיצד אתם מדמיינים את ירושלים הבנויה?

תחנה 2: "אם אשכח ירושלים"

מקור: תהילים קל"ז

המשורר אומר שאם ישכח את ירושלים – הוא יאבד את כוחו לדבר או לפעול.
משימה בכרטיס התחנה:

1. איזה דבר או מקום אתם לא יכולים לשכוח אף פעם?
נכתוב:
"אי אפשר לשכוח את _____ כי _____."
2. נצייר סמל או תמונה שמייצגת את הדבר שאי אפשר לשכוח.

תחנה 3: "לבי במזרח"

מקור: פיוט הוא שיר קדוש שאומרים בתפילות ובחגים. לפעמים קשה להבין אותו כי הוא משתמש במילים מיוחדות. "לבי במזרח" הוא פיוט ידוע מאת רבי יהודה הלוי, משורר שחי בספרד לפני שנים רבות אבל לבו היה בירושלים.

1. נקרא את השורה הראשונה: "לְבִי בְּמִזְרָח וְאַנְכִי בְּסוֹף מַעֲרָב"
נבהיר את המושגים: מזרח, מערב, אנוכי.
2. נפרוש על רצפת הכיתה נייר גדול ועליו נצייר את המיקום של ארץ ישראל ואת ספרד.
3. נבקש מתלמיד לעמוד על ספרד כשליבו לכיוון ארץ ישראל.
4. נשאל: מה הרגשות שיש למי שלא נמצא בארץ ישראל?

משימה בכרטיס התחנה:

נכתוב שיר קצר או משפט פיוטי על מקום שאנחנו מתגעגעים אליו:
"אני ב_____, אבל הלב שלי ב_____ כי..."

תחנה 4: "על נהרות בבל"

מקור: תהילים קל"ז + [ציור של אדוארד בנדמן, גלות בבל, 1832](#)

בנדמן, אדוארד, 1811-1889, א. בענדמאן: על נהרות בבל... [ca. 1906-1910], סימול 8* 484 TM אוסף הגלויות, אוסף הגלויות. קרדיט: אוסף התצלומים, הספרייה הלאומית. תהילים הוא ספר בתנ"ך שבו שירים ותפילות שאנשים קוראים כדי להודות לאלוהים ולבקש עזרה. "על נהרות בבל" הוא שיר עצוב שכתבו יהודים בגלות בבבל, שנמצאת בארץ ששמה עירק. גלות זה להיות רחוק מהבית ולחיות במקום אחר שלא בחרת. בשיר הם כתבו שהם מתגעגעים לירושלים ורוצים לחזור לביתם. הגולים ישבו ליד הנהר, בכו ונזכרו בציון.

1. נקרא את הפסוק: "עַל נְהָרוֹת בָּבֶל שָׁם יִשְׁכְּנוּ, גַּם-בְּכִינוּ, בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן".
2. נבין את משמעות המילים בפסוק.
3. נתבונן בציור "על נהרות בבל" ונבטא את הרגשות שעולים בנו, מי הדמויות? מה אומרת הבעת פניהם?

משימה בכרטיס התחנה:

נכתוב מכתב לאחת הדמויות בציור. ננסה לעודד אותה או לשתף אותה ברגשות שלנו: "שלום לך, אני יודע שאתה מתגעגע לירושלים..."
נמשיך את המכתב.

תחנה 5: החסידה – געגוע אתיופי

מקור: מסורת חג הסיגד

חג הסיגד הוא חג יהודי של קהילת ביתא ישראל מאתיופיה, שבו מתאספים להתפלל, לסלוח ולהתחבר לירושלים ולמסורת היהודית. החג מסמל התחדשות ואיחוד הקהילה. החסידה אצל יהודי אתיופיה מסמלת געגועים לירושלים ולארץ ישראל, כי היא עפה מאתיופיה רחוק לארץ ישראל. היא גם סימן לנאמנות למשפחה, להתחדשות באביב וליכולת להסתגל ולשרוד במקומות שונים.

1. נקרין את [הסרט](#) על נדידת החסידה.
2. נשאל מה אפשר ללמוד מהסרט על החסידות.
3. נקרא חלק מהשיר "[שיר החסידה](#)" מלים: חיים אידיסיס, לחן: שלמה גרונר.

שאלים שאלות:

○ הבנה:

1. מי עפה בקטע?
2. מה עושה החסידה בכנפיים שלה?
3. לאן היא עפה ומה יש שם?
4. מה עושים "יושבי בית ישראל" לפי השיר?

5. למה, לדעתך, כותב השיר בחר בחסידה ולא בציפור אחרת?

○ ערכים המשתקפים בשיר:

1. איזה ערך משתקף בציפייה של יושבי בית ישראל?
2. כיצד החסידה מבטאת געגועים ותקווה?
3. מה אפשר ללמוד מהשיר על הקשר של עם ישראל לארץ ישראל?
4. האם גם אתה או את מרגישים געגועים למקום מסוים? הסבירו.
5. למה חשוב, לדעתך, לשמור על קשר למולדת?

נציג מפה של צפון אפריקה (הכוללת את אתיופיה) ונסביר היכן ישראל, מצרים, אתיופיה, הנילוס, צפון, דרום, מזרח, מערב.

○ שאלות בתחום גאוגרפיה:

1. מאיזה נהר מתחילה החסידה את המסע שלה?
2. לאיזו ארץ עפה החסידה?
3. מה אפשר ללמוד מהשיר על המרחק בין מצרים לארץ ישראל?
4. מה הכיוון הכללי של מסע החסידה – צפונה, דרומה, מזרחה או מערבה?
5. מה הקשר בין נהר הנילוס למיקום הגאוגרפי של מצרים?
6. לפי השיר, איפה נמצא בית ישראל?
7. מה מסמל המסע של החסידה מבחינה גאוגרפית?

משימה בכרטיס התחנה:

1. נצייר חיה שמסמלת תקווה או געגוע.
2. נכתוב משפט פיוטי שמתאר את הגעגוע שלנו, כמו בשיר.

תחנה 6: פתק לכותל

מנהג: כתיבת פתקים בכותל נוהגים לכתוב בפתקים אישיים בקשות, חלומות ותפילות.

משימה בכרטיס התחנה:

נכתוב פתק אישי כאילו אנו עומדים ליד הכותל:
"אני רוצה לבקש ש..."

תחנה 7: המפה שבלב

אמצעי עזר: מפת המזרח התיכון

גם כשאנחנו רחוקים – ירושלים בלב. נאתר במפה את מדינת ישראל. נראה איך ירושלים נמצאת בלב המזרח התיכון.

משימה בכרטיס התחנה:

נצייר מפת לב. בתוכה נסמן מקומות שחשובים לנו (כמו הבית שלי, הבית של חבר או בן משפחה, בית כנסת, ירושלים, מקום אהוב).
נכתוב מתחת: "הלב שלי נמצא ב..."

אני בדרך לירושלים

בסוף ההגדה של פסח שרים את השיר "לשנה הבאה בירושלים הבנויה"
וכן בתפילת נעילה שהיא התפילה המסיימת את צום יום הכיפורים.
בכל שנה יהודים בכל העולם אמרו את המשפט הזה כדי להביע תקווה להגיע לירושלים.

נקודת עצירה במסע

1. כתבו בכתב ידכם את המשפט: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה!"
2. ציירו על גבי כרטיס המסע כיצד אתם מדמינים את ירושלים הבנויה?

אם אשכחך ירושלים

מקור: תהילים קל"ז
המשורר אומר שאם ישכח את ירושלים – הוא יאבד את כוחו לדבר או לפעול.

נקודת עצירה במסע

1. איזה דבר או מקום אתם לא יכולים לשכוח אף פעם?
כתבו בכרטיס המסע: "אי אפשר לשכוח את _____ כי _____."
2. ציירו סמל או תמונה שמייצגת את הדבר שאי אפשר לשכוח.

לבי במזרח

מקור: פיוט הוא שיר קדוש שאומרים בתפילות ובחגים.

"לבי במזרח" הוא פיוט ידוע מאת רבי יהודה הלוי, משורר שחי בספרד לפני שנים רבות אבל לבו היה בירושלים. לפעמים קשה להבין אותו כי הוא משתמש במילים מיוחדות.

נקודת עצירה במסע

כתבו על הכרטיס שיר קצר או משפט פיוטי על מקום שאנחנו מתגעגעים אליו:

"אני ב_____, אבל הלב שלי ב_____ כי..."

על נהרות בבל

תהילים הוא ספר בתנ"ך שבו שירים ותפילות שאנשים קוראים כדי להודות לאלוהים ולבקש עזרה.

"על נהרות בבל" הוא שיר עצוב שכתבו יהודים בגלות בבבל, שנמצאת בארץ ששמה עירק.

משמעות המילה גלות זה להיות רחוק מהבית ולחיות במקום אחר שלא בחרת.

בשיר נכתב על געגוע לירושלים והרוצון לחזור להביתה. הגולים ישבו ליד הנהר, בכו ונזכרו בציון.

נקודת עצירה במסע

כתבו מכתב לאחת הדמויות בציור. עודדו אותה או שתפו אותה ברגשות שלכם:

"שלום לך, אני יודעת שאתה מתגעגע לירושלים..."

החסידה – געגוע אתיופי

מקור: מסורת חג הסיגד

חג הסיגד הוא חג יהודי של קהילת ביתא ישראל מאתיופיה, שבו מתאספים להתפלל, לסלוח ולהתחבר לירושלים ולמסורת היהודית. החג מסמל התחדשות ואיחוד הקהילה. החסידה אצל יהודי אתיופיה מסמלת געגועים לירושלים ולארץ ישראל, כי היא עפה מאתיופיה לארץ ישראל. היא גם סימן לנאמנות למשפחה, להתחדשות באביב וליכולת להסתגל ולשרוד במקומות שונים.

נקודת עצירה במסע

1. ציירו חיה שמסמלת תקווה או געגוע.
2. כתבו משפט פיוטי שמתאר את הגעגוע, כמו בשיר.

פתק לכותל

מנהג: כתיבת פתקים

בכותל נוהגים לכתוב בפתקים אישיים בקשות, חלומות ותפילות

נקודת עצירה במסע

כתבו פתק אישי כאילו אנו עומדים ליד הכותל:

"אני רוצה לבקש..."

המפה שבלב

גם כשאנחנו רחוקים - ירושלים בלב.

נאתר במפה את מדינת ישראל. נראה איך ירושלים נמצאת בלב המזרח התיכון.

נקודת עצירה במסע

1. נצייר מפת לב. בתוכה נסמן מקומות שחשובים לנו

(הבית שלי, הבית של חבר או בן משפחה, בית כנסת, ירושלים, מקום אהוב).

2. נכתוב מתחת:

"הלב שלי נמצא ב..."

שמי: _____

אני בדרך לירושלים

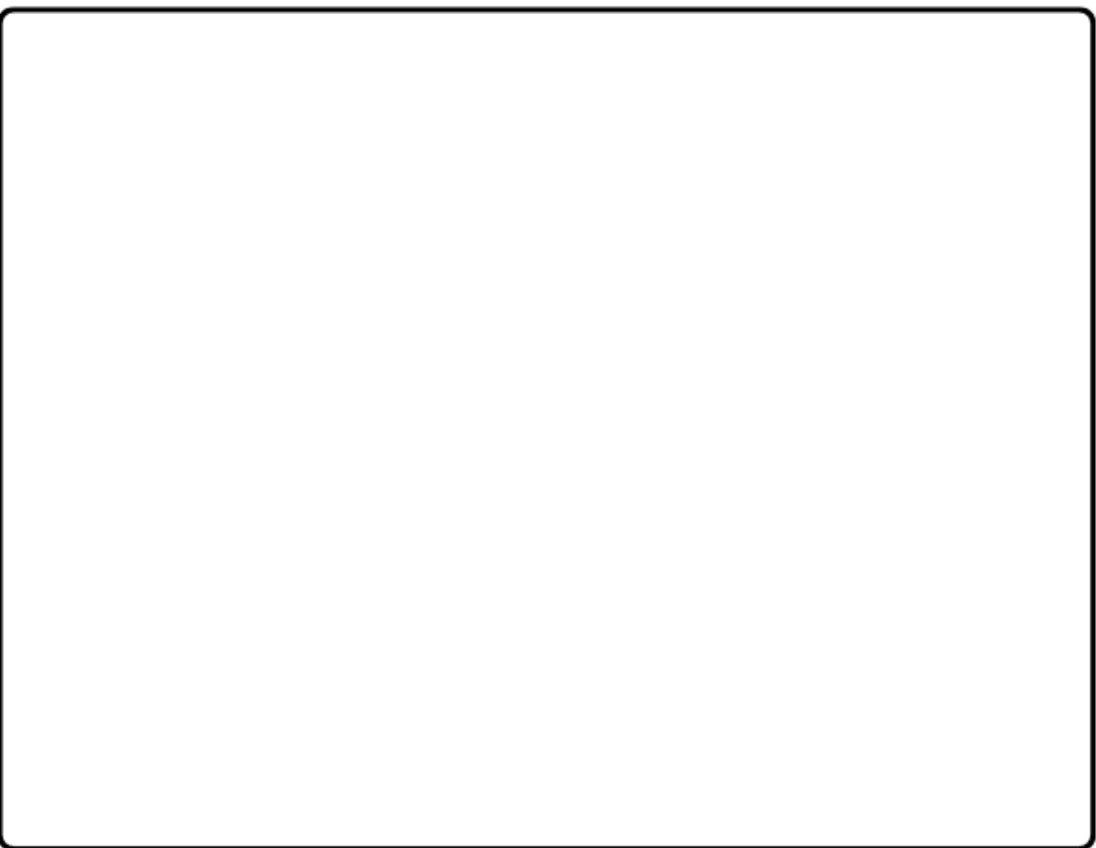
נדמין שאנו חיים בארץ רחוקה, בארץ זרה, ורוצים מאוד להגיע לירושלים.

איך אנחנו מרגישים? למה אנחנו מתגעגעים?

מסע בין תחנות

הדביקו כאן את תוצרי פרטיסי המסע

פס הדבקה - ברטויס מסע

פס הדבקה - ברטויס מסע

